

תיאוריות בסיסיות במנהל החינוך

סמסטר א' תשע"ט, תואר שני במנהל החינוך

סמ' א' מספר הקורס 12920017

ד"ר מיכאל שטרנברג סמ' א'
sternbem@post.bgu.ac.il

רקע:

קורס זה עוסק במגוון תיאוריות ארגוניות ומושגים הרלוונטיים למנהל החינוך. בייחוד נתיחס לתופעות של שינוי בארגונים, נושא שמעסיק מנהלים וכלל בעלי העניין בארגונים. הגישות שעוסקות בנושא שינוי כוללות מגוון תחומי ידע, כגון סוציולוגיה, פסיכולוגיה, ניהול ועוד. לצד זה, ישנם דיונים וחלוקי דעות רבים ביחס להבנת תופעות שינוי ודרכים לקדם שינויים באופן מיטבי בהקשרים ארגוניים שונים. במהלך הקורס נדון בסוגיות שינוי שרלוונטיות לארגונים בתחום החינוך. הקורס משלב הרצאות, דיונים וניתוחי אירוע.

מטרת הקורס: קורס זה מיועד לתלמידי תואר שני במנהל החינוך, והוא כולל מספר מטרות:

- הצגה ובחינה של מגוון תיאוריות ארגוניות ומושגים בסיסיים הרלוונטיים למנהל החינוך.
- הכרות עם גישות ומושגים בנושא של שינויים בארגונים.
- שימוש בתיאוריות ובמושגים כדי להיטיב להבין תופעות, אירועים ותהליכים המתרחשים במערכת החינוך בכלל ובבית הספר בפרט.

חומרי הקורס ישמשו לעבודה מסכמת, בה יידרש ניתוח מושגי ותיאורטי מושכל ומנומק של תופעות ארגוניות במערכת החינוך.

דרישות הקורס:

1. נוכחות בשיעורים.
2. קריאת החומר הביבליוגרפי. ההרצאות בכיתה וחומר הקריאה לא בהכרח חופפים אלא משלימים זה את זה. העבודה המסכמת תתבסס על שניהם גם יחד.
3. הגשת עבודה מסכמת 100% - מציון הקורס.

תכנית המפגשים:

1. הכרות ומבוא: שינוי מהו? בין ידע אישי לידע תיאורטי על שינוי.

כ"ץ, י. (2012). ארגונים בעולם פוסטמודרני. תל-אביב: רסלינג.

London, S., [1996], *Understanding change: the dynamics of social transformation*,
<http://www.scottlondon.com/reports/change.html>

2. הדיון התיאורטי על שינוי בארגונים: סיבות, סוגים וסוגיות של שינוי בארגונים.

לוי, ע. (2008). ניהול ומנהיגות שינוי וחדשנות. תל-אביב: הוצאות רימונים.

Leonard, H., S. (2013). "The History and Current Status of Organizational and Systems Change". *The Wiley-Blackwell Handbook of the Psychology of Leadership, Change, and Organizational Development*. First Edition. Edited by H. Skipton Leonard, Rachel Lewis, Arthur M. Freedman, and Jonathan Passmore. © 2013 John Wiley & Sons, Ltd. Published 2013 by John Wiley & Sons, Ltd. Ch. 12, p 239 – 266.

Al-Haddad, S., Kotnour, T. (2015) "Integrating the organizational change literature: a model for successful change", *Journal of Organizational Change Management*, Vol. 28 Issue: 2, pp.234-262, <https://doi.org/10.1108/JOCM11-2013-0215>

3. פרספקטיבות פסיכולוגיות חברתיות: התמודדות הפרט והקבוצה עם שינוי.

ואצל אוויוק, פ., ויקלנד, ג., פיש, ר. (1996). שינוי- עקרונות של יצירת בעיות ופתירתן. תל אביב: ספרית פועלים.

פוקס, ש. (1998). הפסיכולוגיה של ההתנגדות לשינוי. רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן.

Choi, M. and Ruona, W. E.A. (2013). Individual Readiness for Organizational Change. *The Wiley-Blackwell Handbook of the Psychology of Leadership, Change, and Organizational Development*. First Edition. Edited by H. Skipton Leonard, Rachel Lewis, Arthur M. Freedman, and Jonathan Passmore. © 2013 John Wiley & Sons, Ltd. Published 2013 by John Wiley & Sons, Ltd. Ch. 16, p 331 – 345.

4. פרספקטיבות ארגוניות וניהוליות: אתגרים ועקרונות ניהול שינוי.

קוטר, ג' (2006). להוביל לשינוי. תל אביב: הוצאת מטר.

Kotter, J. (1995). Leading Change. *Harvard Business Review*. March-April 1995. Reprint pp 1-8. Harvard Business School Publishing Cooperation.

5. תרבות ואקלים בבית הספר

יצחק פרידמן (2001). ערכים מניעים בבית הספר. עיונים במנהל ובארגון החינוך, 25, 39-7.

טובין, ד. וליס, נ. (2013). "מאיימים ולא מקיימים" - פרקטיקות של שליטה וסמכות בבית ספר יסודי. מתוך: ב. אלפרט וש. שלסקי (עורכים). הכיתה ובית הספר במבט מקרוב: מחקרים אתנוגרפיים על חינוך (272-305). מכון מופ"ת: תל-אביב.

Elmore, R. F. (2000). *Building a new structure for school leadership*. Albert Shanker Institute.

Tubin, D. (2017). Every teacher carries a leadership wand, *International Journal of Leadership in Education*, 20(2), 259-264.

6. פרספקטיבות ארגוניות וניהוליות: מהי מנהיגות לשינוי?

סנג'י, פ.מ. (1998). הארגון הלומד. תל אביב: מטר.

Alimo-Metcalfe, B. (2013). A Critical Review of Leadership Theory. *The Wiley-Blackwell Handbook of the Psychology of Leadership, Change, and Organizational Development*, First Edition. Edited by H. Skipton Leonard, Rachel Lewis, Arthur M. Freedman, and Jonathan Passmore. © 2013 John Wiley & Sons, Ltd. Published 2013 by John Wiley & Sons, Ltd

Senge, P., (2006). Systems Citizenship: The Leadership Mandate for This Millennium" *Leader to Leader*, Special 10th Anniversary Issue, No. 41 Summer 2006, <http://www.leadertoleader.org/knowledgecenter/L2L/summer2006/senge.html>

7. להוביל למידה ארגונית.

פיטר מ. סנג'י (1995). זיהוי הדפוסים השולטים באירועים, 102-122, מתוך: הארגון הלומד. ת"א: מטר.

Chris Argyris & Donald A. Schon (1996). *Organizational learning II*. U.S.A.: Addison Wesley.

Kools, M. & Stoll, L. (2016). *What makes a school a learning organization?* OECD education working papers, No. 137, OECD publishing, Paris.

8. פרספקטיבות ארגוניות וניהוליות: להיות מנהיג בעולם של מורכבות וחסר ודעות.

שרמר, א. (2010). הנקודה העיוורת של המנהיגות. אדם עולם 2010. <http://www.presencing.com/sites/default/files/page-files/TU-ExecSum-Hebrew.pdf>

- Grobman, M., G. (2005). "Complexity theory. A new way to look at organizational change." *Public Administration Quarterly*. Fall 2005, 29, 3, p. 350 – 382.
- Ospina, S., Foldy, E. [2010]. Building bridges from the margins: The work of leadership in social change organizations. *The Leadership Quarterly*. 21 (2010) 292–307.

9. מנהיגות מבוזרת, אכפתית ופדגוגית

- Spillane, J. (2004). *Distributed leadership: What's all the hoopla*. Evanston, IL: Northwestern University, Institute for Policy Research: תרגום לעברית מתוך הקישור הבא
<http://www.avneyrosha.org.il/resourcecenter/Pages/51.aspx>
- Tubin, D. (2011). From principals' actions to students' outcome: an explanatory narrative approach to successful Israeli school. *Leadership and Policy in Schools*, 10, 1-17.
- Tubin, D. (2017). Leadership identity construction practices: the case of successful Israeli school principals". *Educational Management, Administration, and Leadership*, 45(3)

10. התיאוריה המוסדית

- ג'ון ו' מאייר ובריאן רואן (1977). ארגונים ממוסדים – המבנה הפורמאלי כמיתוס וכטקס, בתוך: ניצה ברקוביץ (עורכת). *סוציולוגיה של ארגונים*. רעננה: אוניברסיטה הפתוחה. עמ' 351-328.
- פאול ג'. דימאגיו וולטר ו. פאול (2010/1983). שיבה אל כלוב הברזל: איזומורפיות מוסדית ורציונליות קיבוצית בשדות אירגוניים. מתוך: ניצה ברקוביץ (עורכת). *סוציולוגיה של ארגונים*. רעננה: אוניברסיטה הפתוחה. עמ' 351-328.
- Karl E. Weick (1976). Educational organizations as loosely coupled systems. *Administrative science quarterly*, 1-19.
- Coburn, C. E. (2004). Beyond decoupling - Rethinking the relationship between the institutional environment and the classroom. *Sociology of education*, 77(3), 211-244.

11. איך משפיעים קונפליקטים חברתיים על קונפליקטים ארגוניים?

- אלון, נ., בן דוד, י., גולדמן, י., רובל-ליפשיץ, ת., רוזן, ר., שטרנברג, מ., שלבי, ש. (2015). ייעוץ בזירת קונפליקט ומאבק - חוברת ליועצים ואנשי מקצוע.
[שטיל https://www.shatil.org.il/node/50205](https://www.shatil.org.il/node/50205)
- Francis, D. (2004). *Culture, Power Asymmetries and Gender in Conflict Transformation*. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management. <http://www.berghof-handbook.net>

12. מקונפליקט לשינוי: שינוי יחסי כוח מגדריים בארגונים.

- בן אליהו, ה., לרר, ז. (2015). מפרקטיקה מגדרית לפרקטיקה של שוויון. מדריך למשתמשת. הוצאת מכון ון ליר.
- Uhl-Bien, M. (2006). Relational Leadership Theory: Exploring the social processes of leadership and organizing. *The Leadership Quarterly*, 17 (2006) 654–676.

13. סיכום פרספקטיבות על שינוי והערכות לקראת מטלות הבית.

- Jacobs, G, van Witteloostuijn, A., Christe-Zeyse, J. (2013) "A theoretical framework of organizational change", *Journal of Organizational Change Management*, Vol. 26 Issue: 5, pp.772-792, <https://doi.org/10.1108/JOCM-09-2012-0137>

